

— לתרנגולין.

שנינו במשנתנו: **מה יהא בדמים, רבי טרפון אומר ישתמש וכו'.**

כט-א

עד כאן לא פליגי רבי טרפון ורבי עקיבא — **אלא כשנשתמש בהן** המוצא [כשיש לו בהן היתר שימוש], שאז אומר רבי טרפון שחייב באחריותן, משום שיש לו הנאה בדמים, שיכול להשתמש בהם לכשיזדמן לו מקח.

אבל אם לא נשתמש בהן [כלומר, אם אסור לו להשתמש בהן], **אם אבדו** — לכולי עלמא **פטור** מאחריותן.

לימא תיהוי משנתנו תיובתא דרב יוסף!

דאתמר: שומר אבידה, המוצא אבידה, שצריך לשמרה עד ששיבנה לבעליה, איזה דין שמירה חל עליו?

רבה אומר: דינו כדין שומר חנם, שהרי אינו

מקבל שכר תמורת שמירתו. ודינו של שומר חינם הוא, שאם החפץ שהיה תחת שמירתו נגנב או אבד — פטור, וחייב רק אם פשע בשמירתו.

רב יוסף אומר: דינו כדין שומר שכר, שחייב בגניבה ואבידה, ופטור במקרה שהחפץ שהיה תחת שמירתו ניזוק או אבד באונס.

ומדוע שומר אבידה נחשב כשומר שכר, איזה שכר הוא מקבל תמורת שמירתו?

כיון שהוא מקיים מצוה בכך שהוא שומר את האבידה⁽²⁹⁷⁾, ובכך הוא נפטר מלתת פת לעני באותה שעה⁽²⁹⁸⁾, כי העוסק במצוה — פטור מן המצוה⁽²⁹⁹⁾.

והרי ממשנתנו מוכח, ששומר אבידה — כשומר חינם!

אמר לך רב יוסף: לא תדייק ממשנתנו כפי שדייקת. אלא, **בגניבה ואבידה, דכולי עלמא**

פרוטה דרב יוסף, ואינו שומר שכר יותר, ומה מקשה על רב יוסף ממשנתנו, הרי במשנה מדובר בדמי אבידה!

ויש שתירץ, שאף אם נאמר שבדמי אבידה לא הוי שומר שכר, מכל מקום תתפרש היטב הקושיא לרב יוסף. וכך היא כוונת המקשן, עד כאן לא פליגי אלא מחמת היתר שימוש. אבל בלא נשתמש, כלומר, כשאין לו היתר שימוש קודם מכירת האבידה, הוי שומר חינם, ויקשה לרב יוסף דסבירא ליה ששומר אבידה הוי שומר שכר! וכך אכן כתב הראב"ד בפירוש הקושיא. וע"ע בפנ"י שהאריך בדברי התוס'.

299. ובטעמו של רבה כתבו התוס', דלא שכיח שיבא עני בשעה שעוסק באבידה, ולכן אינו שומר שכר מחמת זה.

297. הכי איתא במסכת בבא קמא [נ"ו ב]. והגמרא שם מביאה עוד טעם: "אית דמפרשי הכי: רב יוסף אמר כשומר שכר דמי, כיון דרחמנא שעבדיה בעל כרחיה, הלכך כשומר שכר דמי". ועיין באור שמח [פ"י מהל' שכירות הלכה א'] מה שביאר בטעם זה.

298. כתבו התוס', דהיינו דווקא בשעה שמתעסק באבידה, כגון ששוטחה לצרכה, או שעוסק בשום עסק שצריך לה לאבידה. אבל ודאי שלא יפטר מלתת פת לעני רק בשביל שהאבידה נמצאת בביתו!

ההקשה הפנ"י, לשיטתם, שמחמת השיטוח והניעור נעשה שומר אבידה, אם כן, לאחר שכבר מכר את האבידה, ונשארו אצלו רק דמיה, שאין בהם טרחא והתעסקות, לא שייך יותר

לא פליגי — דחייב, משום שדינו של שומר אבידה — כשומר שכר הוא.

כי פליגי רבי טרפון ורבי עקיבא — בזה נחלקו: האם שומר אבידה חייב אף באונסין, כדין דשואל שחייב אף באונסין.

רבי טרפון סבר: שרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו [התירו לו חכמים למוצא להשתמש בהם], ואם כן, הוה ליה שואל עלייהו, ולא רק שומר שכר, שהרי שומר שכר אסור להשתמש בדבר שהוא שומר עליו, ולכן שומר אבידה חייב אף באונסין.

ורבי עקיבא סבר: לא שרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו [לא התירו לו חכמים להשתמש בהם], הלכך לא הוי שואל עלייהו, אלא רק שומר שכר.

ומקשינן: אי הכי, "לפיכך אינו חייב באחריותן" דאמר רבי עקיבא במשנתנו — למה לזי לשם מה נאמרו דברים אלו?

אי אמרת בשלמא שבגניבה ואבידה הוא דפליגי, היינו דקתני: רבי עקיבא אומר לא ישתמש בהן. לפיכך אם אבדו — אינו חייב באחריותן.

משום שסלקא דעתך אמינא ששומר אבידה, אף שאסור לו להשתמש באבידה, מכל מקום שומר שכר הוי משום הנאת המצוה, וכדרב יוסף, ובגניבה ואבידה — מחייב!

קא משמע לן מה ששינונו: לא ישתמש בהן,

לפיכך אם אבדו — אינו חייב באחריותן, שהשתא דאמרת לא ישתמש בהן, ממילא שומר שכר לא הוי, אף שיש לו הנאת מצוה, משום שהנאה זו אינה נחשבת לשכר, ולכן לא מחייב בגניבה ואבידה.

אלא אי אמרת שבגניבה ואבידה — דכולי עלמא לא פליגי דחייב, כי פליגי — באונסין דשואל, מאי "לפיכך" דרבי עקיבא?

הכי מבטי ליה לתנא למתנא: רבי עקיבא אומר לא ישתמש בהן, ודי בכך, ואין צריך התנא לפרש יותר. ואנא ידענא, דכיון דלא ישתמש בהן, לאו שואל הוי, ואינו חייב באחריותן, שהרי אין כל סיבה לחייבו באונסין!

ואם כן, "לפיכך" דרבי עקיבא — למה לזי?

ומתרצינן: מה ששנה התנא "לפיכך" בדברי רבי עקיבא, היינו משום שהוצרך לשנות "לפיכך" דרבי טרפון.

ותמהינן: ו"לפיכך חייב באחריותן" דרבי טרפון — למה לזי? הרי ברור שאם נשתמש בדמים — חייב באחריותן!

ומבאר הגמרא: הכי קאמר: כיון דשרו ליה רבנן למוצא לאשתמושי בגוייהו [להשתמש בדמים], אף שלא נשתמש בהן עדיין, הרי כמאן דאישתמש בגוייהו דמי — וחייב באחריותן, משום שזכות השימוש היא היא המחייבתו, ולא השימוש עצמו.

האבידה לא היתה על דעת שכר זה, כיון שאין זה שכיח [ועיין בקצוה"ח סימן ע"ב סקל"ד]. אמנם בשו"ת רדב"ז כתב, שאם נגנב או אבד בשעה שנפטר מפרוטה דרב יוסף, יודה גם רבה

ועיין בנתיבות [סימן רס"ז סק"ג] שכתב, שאף אם קרה שנפטר פעם מפרוטה דרב יוסף בשעה שעסק באבידה, מכל מקום אינו נחשב שומר שכר עבור זה, כיון שתחילת קבלת שמירת

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי טרפון⁽³⁰⁰⁾.

ביד של רחבה [שם אדם], הוה ליה הנהו זוזי דיתמי [הופקד בידו כסף של יתומים קטנים].

אתא לקמיה דרב יוסף. אמר ליה, שאל אותי: מהו לאשתמושי בגוייהו [האם אני יכול להשתמש במעות אלו]?

אמר ליה, הכי אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי טרפון, שיכול להשתמש במעות אבידה. ואם כן, הוא הדין במעות אלו, שאתה שומרם עבור היתומים.⁽³⁰¹⁾

אמר ליה אביי: וכי לאו אתמר עלה, על הלכה זו: אמר רבי חלבו אמר רב הונא: לא שנו שמותר להשתמש בהם — אלא בדמי

ותמהינן: והא "לפיכך אם אבדו" קתני במשנתנו, ולא כפי שביארנו את משנתנו לשיטת רב יוסף, שמדובר באונסין, שהרי לדבריו היה צריך לשנות "אם נאנסו"?!

כט-ב ומבאר הגמרא: מה ששינו במשנתנו "אבדו" — היינו כדברי רבבה:

דאמר רבה לגבי מה ששינו בברייתא: בני העיר ששלחו את שקליהן למקדש, ונגנבו או אבדו.

"נגנבו" — הכוונה שנגנבו בלסטים מזויין, שזהו אונס.

"אבדו" — היינו שטבעה ספינתו בים, שזהו אונס גמור.

אף כאן, במשנתנו, מה ששינו "אבדו", הכוונה שאבדו על ידי אונס.

שדינו כשומר שכר — וחייב.

עי"כ כשומר שכר. ולפי זה, לרבה שסובר ששומר אבידה כשומר חנם, נעשה על ידי היתר השימוש רק כשומר שכר.

אבל לשיטת הראב"ד [הביאו הרא"ש בפרק המפקיד סימן כ"ו], שכתב שהחילוק הוא משום שהיתר השימוש של פקדון גרוע הוא, לפי שהנפקד ירא לקנות במעות סחורה, שמא יבוא המפקיד לתבען. ואילו היתר השימוש של אבידה — עדיף, לפי שהמוצא יודע שישנה אצלו ימים רבים, ולכן נעשה שואל, אם כן, אין נפקא מינה בין רבה לרב יוסף, ולכולי עלמא, לשיטת ר"ט שמתיר להשתמש במעות — הוה שואל עליהו, ומתחייב באונסין.

301. כתב הרא"ש: "ולא דמי להא דתנן בפרק המפקיד: המפקיד מעות אצל בעל הבית לא ישתמש בהן, דסלקא דעתך לדמותו לדמי אבידה בשביל שהיה עושה טובה עם היתומים שהיו

300. הכי איתא בפוסקים, דהלכתא כרבי טרפון. ומכל מקום כתבו הרא"ש והטור, שחייב על הדמים רק כשומר שכר, ואינו חייב באונסין כשואל. והיינו טעמא, משום שהם פוסקים כרבה, ששומר אבידה הוה שומר חנם. ומה שאמרה הגמרא שלר"ט חייב אף באונסין, היינו רק לשיטת רב יוסף.

אבל התומים [סימן ע"ב סק"ט] כתב, שענין זה תלוי במחלוקת רבה ורב יוסף רק לשיטת הראשונים, שנתנו טעם למה היתר השימוש בדמי אבידה נותן למוצא דין שואל, ואילו במפקיד מעות אצל חבירו, היתר השימוש עושהו רק שומר שכר, דהיינו משום שהיתר השימוש מעלה בדרגה אחת, ולכן, שומר אבידה שדינו כשומר שכר, נעשה על ידי היתר שימוש כשואל. ואילו נפקד, שדינו כשומר חנם, נעשה